

Selvstendig næringsdrivende – hva er kriteriene?

Det er for tiden stor diskusjon blant medlemmene om hvordan betegnelsen «selvstendig næringsdrivende» egentlig skal forstås.

Er det mulig å sette opp en klar definisjon av begrepet eller er betegnelsen flytende og vil kunne endre seg over tid? Kan begrepet være forskjellig fra sted til sted og er det avhengig av omfang og innhold av en virksomhet? Det kan videre nevnes flere uklarheter som nok kan gjøre det vanskelig å få en skikkelig ramme rundt betegnelsen.

Lar det seg gjøre å få en offentlig etat til å gi en klar definisjon? Hvem er i så fall kompetent? Et godt forslag er å spørre ligningsetaten eller næringsorganisasjonene. Eller skal vi henvende oss til BI, NHH eller tilsvarende? Trolig vil vi få forskjellige svar fra disse instansene. Likevel har ingen av disse kildene krav på enerett til å være noen autoritet. Selv ikke domstolene kan avgis uttalelser som er bindende for tid og evighet, siden begrepene naturlig nok kan endre seg over tid.

For ikke å gjøre dette for vanskelig, må det være riktig å si at det fra ligningshold er mulig å gi et dekkende svar. Et svar eller en definisjon som riktig nok er avgrenset innenfor visse gitte rammer, men som vil være bindende i ligningsforhold.

Vi skal i det følgende forsøke å filosofere litt over begrepet «selvstendig næringsdrivende». Det vil da være nyttig først å se på spørsmålet rent generelt og prinsipielt før vi går inn og appliserer begrepet «selvstendig næringsdrivende» på tannlegevirksomhet.

Generelt om selvstendig næringsdrift

En selvstendig næringsdrivende utfører sin virksomhet ut fra et konkret sted som fremtrer med klar adresse – skilt på døren og telefonnr. i katalogen, med besøkstid, trykte brevark, faktureringsystem etter reglene, samt registrering i enhetsregisteret (både firmaregister og merverdiavgift). Ofte har bedriften også ansatte med derav følgende registrering for betaling av arbeidsgeberavgift.

Der er videre naturlig å vente at aktiviteten medfører bruk av driftsmidler som leies eller eies av den næringsdrivende.

En selvstendig næringsdrivende kan fritt ta på seg oppdrag fra flere oppdragsgivere og inngå kontrakt om produkt, kvalitet, pris, leveringstidspunkt m.m. Den næringsdrivende kan videre fritt disponere sin egen tid innenfor de rammer som er satt av ham for å kunne levere et produkt eller en tjeneste til avtalt pris, tid, sted og til den kvalitet som står beskrevet i kontrakten.

Den næringsdrivende har kanskje tatt opp et lån for å kjøpe eller etablere sin næring. Det vanlige er at vedkommende tar opp et lån etter en viss oppspart egenkapital med pant i fast eiendom. Ofte stiller låntager sin egen bolig til sikkerhet for lånet, eller påtar seg et kausjonsansvar på vegne av bedriften. Han står selv økonomisk og juridisk ansvarlig for driften iht. de krav myndighetene til enhver tid pålegger. Det heter seg at han således driver for egen regning og risiko.

Generelt kan det sies at en selvstendig næringsdrivende leverer et produkt, mens en lønnsinntaker leverer en avtalt arbeidstid.

Det er også klart at den selvstendig næringsdrivende står ansvarlig for at produktet leveres i kontraktmessig stand. Han er selv erstatningsansvarlig for eventuelle mangler ved produkt og levering.

Fleire av de ovennevnte kriterier behøver ikke være innfridd og man vil likevel ikke falle utenfor begrepet selvstendig næringsdrivende. Det er som en vektskål. Trekker du ett og ett kriterium ut av vektskålen vil den til slutt vippe, og det foreligger ikke lenger noe selvstendig næringsdrift. Det virker ofte som vurderingen på dette punkt er avhengig av hvilke øyne som ser.

Ett eksempel på at kriteriene kan endre seg over tid er spørsmålet om virksomheten er lokalisert fra et konkret sted. I vår datatidsalder kan krav om gateadresse, oppgang og etasje virke noe foreldet. Adressen vil f.eks. kunne være e-post eller

der PCen til enhver tid oppholder seg, enten på land, hav eller fjell.

Skal vi så applisere forholdet direkte på tannlegevirksomhet, må vi se nøye på følgende forhold:

Selvstendig næringsdrivende i tannlegevirksomhet

Den selvstendig næringsdrivende medarbeider (assistenttannlegen) benytter oftest ingen annen adresse enn sin prinsipal, dvs. innehavers klinikkbetegnelse. Dette kan være innehaverens egennavn, et aksjeselskap eller en registrert selskapsbetegnelse. Medarbeiderens firmanavn (hvis virksomheten har eget firmanavn) er ofte ikke fremtredende. Det foreligger ofte ikke eget brevark eller faktureringsystem. Pasientporteføljen er integrert i prinsipalens regnskap. Det føres kun et regnskap over inntekter i følge oppgaver fra prinsipal/innehaver og utgifter utover de kostnader som er belastet av prinsipalen.

Virksomheten er normalt registrert i offentlige register etter reglene. Medarbeider har ikke ansatt egne medarbeidere, men benytter seg av prinsipalens ansatte, ofte personer ansatt etter beslutning fra ham. Medarbeider benytter ikke egne driftsmidler, utstyr eller forbruksmaterieell. Medarbeider blir oftest henvist til sitt (sine) produksjonslokale(r) av prinsipal. Medarbeider står heller ikke fritt til å bestemme sin egen arbeidstid og ofte heller ikke til å ta ferie etter eget ønske, men må innordne seg etter kontorets øvrige virksomhet. Medarbeider står heller ikke fritt til å ta på seg oppdrag (utføre tannhelsearbeid) fra andre arbeidsgivere (prinsipaler). Det vil i så fall foreligge kun én oppdragsgiver, da man neppe kan betrakte hver pasient som en oppdragsgiver. I mange kontrakter har medarbeider dessuten ikke adgang til å ta med seg pasienter ved opphør av avtale, og er således forpliktet til å avholde seg fra å opprette virksomhet i den umiddelbare nærhet av prinsipalen.

Det ser ikke ut til at det er så mange igjen av de generelle kriteriene vi satte

opp for selvstendig næringsdrivende, som er tilstede i tannlegevirksomhet.

Det er imidlertid muligens noe for lett-vint å mene at konsekvensene av dette blir at selvstendig næringsdrift i tannlegevirksomheten ikke er mulig. Denne organisasjonsformen har lange tradisjoner blant tannleger, og den har vært utøvd på noenlunde samme måte kanskje i mange mannsaldre. Det har jo vært slik nyutdannede tannleger har «gått i lære», før de etablerer sin egen næring.

På den annen side kan det vanskelig tenkes å sette egne regler eller unntak fra hovedregelen som kun skal gjelde for tannlegenæringen. Regler og lover må gjelde generelt for alle næringer, dog med unntak i konkrete forhold.

Spesielt når det gjelder skattebestemmelser er det ingen eksempler på at lange tradisjoner og innarbeidet praksis har kunnet gå foran skattebestemmelser.

Det skal bli spennende å følge med videre i denne prosessen, hvilket trolig vil

endre driftsform i en del selvstедige næringer.

En avklaring vil utvilsomt også få konsekvenser for andre yrker.

*Gustav Gullaksen
Statsautorisert revisor og styremedlem
i Dentalia Holding AS*

Kvalifikasjonskrav for fagsjef i Den norske tannlegeforening

Det er med en viss undring at vi leser annonsen om ledig stilling som fagsjef i NTFs sekretariat da den nåværende fagsjef går over i annen stilling. Det vi spesifikt tenker på er følgende ordlyd i utlysningen: Ønskede kvalifikasjoner...*Fortrinnsvis* (vår utheving) tannlegeutdanning, eventuelt helsefaglig eller pedagogisk bakgrunn.

Med bakgrunn som medlem i Tannlegeforeningens fagnevnd og med kjennskap til foregående fagsjefs udiskutable kompe-

tanse, vil vi hevde at det vil være meningsløst å ansette en fagsjef som *ikke* er tannlege. Hvordan har man tenkt seg at en fagsjef uten slik basal faglig ballast vil kunne fungere som «Rådgiver for hovedstyret i utdanningssaker og faglige spørsmål», eller kunne påta seg «Lederoppgaver i fagavdelingen» slik det defineres i utlysningen?

Vi får håpe at utlysningsteksten er en «glipp» og at de som er ansvarlige for ansettelsen kun vurderer personer med

tannlegebakgrunn, til beste for etterutdanning av tannleger i Norge og for Den norske tannlegeforening.

*Einar Berg
Nina Wiencke Gerner
Nils Holmbakken
Liv Lyssandtræ
Gunhild V. Strand*